

UZASADNIENIE

J. P. (1) wniósł o stwierdzenie nabycia spadku po matce U. P., zmarłej w dniu 4 marca 2012r. w W. na podstawie ustawy. Jako spadkobierców wskazał siebie oraz A. P. i K. B..

Uczestniczka A. P. przedłożyła testament własnoręczny, sporządzony przez spadkodawczynię w dniu 9 sierpnia 1995r.

W piśmie z dnia 30 lipca 2012r. wnioskodawca wniósł o uznanie testamentu sporządzonego przez spadkodawczynię za nieważny z uwagi, iż istnieją wątpliwości co do zdolności spadkodawczyni do sporządzenia testamentu, z uwagi na długotrwałe leczenie psychiatryczne. (k- 23)

W piśmie z dnia 6 grudnia 2012r. uczestniczka A. P. wniosła o stwierdzenie nabycia spadku na podstawie testamentu z dnia 9 sierpnia 1995r. (k- 66)

Na rozprawie w dnia 22 marca 2013r. uczestnik K. B. przyłączył się do wniosku, wnosząc o stwierdzenie nabycia spadku na podstawie ustawy.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Spadkodawczyni U. P., ostatnio stale zamieszkała w W. przy ulicy (...), zmarła w W. w dniu 4 marca 2012r. roku. W chwili śmierci była rozwiedziona.

(dowód: odpisu skróconego aktu zgonu spadkodawczyni Nr V// (...) k. 2, zapewnienie spadkowe wnioskodawcy k- 153)

Spadkodawczyni miała troje dzieci: wnioskodawcę J. P. (1) oraz uczestników postępowania A. P. i K. B.. Innych dzieci pozamażeńskich lub przysposobionych spadkodawczyni nie miała.

(dowód: odpis skrócony aktu urodzenia J. P. (1) k- 3, odpisy skrócone aktu małżeństwa uczestników A. P. i K. B. k. 4, 5; zapewnienie spadkowe wnioskodawcy k. 153)

Spadkodawczyni U. P. pozostawiła jeden testament, sporządzony własnoręcznie w dniu 9 sierpnia 1995 roku w W.. W testamencie U. P. oświadczyła, że zapisuje swojej córce A. P. swoje mieszkanie własnościowe znajdujące się przy ul. (...) w W. wraz z meblami i obrazem i biblioteką. Pozostały zaś dobra zapisała swoim ukochanym dzieciom A., K. i J. do równego podziału po śmierci swojego ukochanego męża J. P. (2). Ponadto wskazała, że dochody do tej pory czerpane z Targowej mają być wkładane w wykończenie domu na działce. (kopia testamentu k. 12)

Testament, został otwarty i ogłoszony w Sądzie Rejonowym dla Warszawy M. I Wydział Cywilny. (k. 152).

W skład spadku nie wchodzi gospodarstwo rolne. Nikt ze spadkobierców nie zrzekł się dziedziczenia, nie odrzucił spadku, nie był uznany za niegodnego dziedziczenia (k. 153).

W chwili sporządzania powyższego testamentu spadkodawczyni była właścicielka mieszkanie przy ul. (...) w W. o wartości 300 000,00 zł, oraz współwłaścicielką w udziale 1/2 nieruchomości zabudowanej w miejscowości G. przy ul. (...) o wartości 240 000,00zł. .

(dowód: okoliczność bezsporna, przesłuchanie wnioskodawcy i uczestników k- 154-155, pisma wnioskodawcy i uczestniczki k- 260, 257)

Spadkodawczyni nie sporządziła innych testamentów.

W dniu 26 lutego 2010r. spadkodawczyni zawarła z uczestniczką A. P. umowę darowizny, na podstawie której darowała córce nieruchomość położoną w W. przy ul. (...).

Na dzień śmierci spadkodawczyni posiadała nieruchomość położoną w O. przy ul. (...) o wartości 240 000,00, zł. udział 1/2 nieruchomości zabudowanej w miejscowości G. przy ul. (...) o wartości 240 000,00zł. oraz środki finansowego zgromadzone na rachunkach bankowych.

(okoliczność bezsporna.)

Sąd zważył, co następuje:

Stosownie do treści przepisu art. 926 k.c. powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. Dziedziczenie ustawowe co do całości spadku następuje wtedy, gdy spadkodawca nie powołał spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą.

W pierwszej kolejności powołane są z ustawy do spadku dzieci spadkodawcy oraz jego małżonek; dziedziczą oni w częściach równych (zdanie 1 art. 931 § 1 k.c.).

Zgodnie z art. 941 k.c. na wypadek śmierci można rozrządzić majątkiem przez testament. Testament zaś należy tłumaczyć tak, aby zapewnić możliwie najpełniejsze urzeczywistnienie woli spadkodawcy (art. 948 § 1 k.c.).

Jedną z kluczowych kwestii dla rozstrzygnięcia o przedmiocie niniejszego postępowania było ustalenie, czy sporządzony w dniu 9 sierpnia 1995r roku przez zmarłą U. P. testament jest ważny w rozumieniu przepisów kodeksu cywilnego.

Zgodnie z treścią art. 945 § 1 k.c. testament jest nieważny, jeśli został sporządzony w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, bądź też został sporządzony pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu tej treści, bądź też został sporządzony pod wpływem groźby. Zgodnie z treścią art. 958 k.c. testament jest nieważny, jeśli został sporządzony z naruszeniem przepisów o formie. Nadto, jak każda czynność prawna, testament może być nieważny, jeżeli jego treść jest sprzeczna z ustawą, z zasadami współżycia społecznego lub ma na celu obejście ustawy (art. 58 k.c.).

Sąd na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego ustalił, że w chwili sporządzenia testamentu spadkodawczyni posiadała wolę testowania (animus testandi), czyli wolę i świadomość dokonywania czynności prawnej na wypadek śmierci, obejmując świadomością fakt regulowania losów majątku na wypadek śmierci. W ocenie Sądu brak jest podstaw do przyjęcia, że w chwili testowania testatorka U. P. znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie swej woli, co potwierdza opinia pisemna i ustna biegłego lekarza sądowego Sądu Okręgowego w Warszawie, specjalisty psychiatrii S. K. ,

Oświadczenie woli testatora jest świadome, jeżeli w czasie sporządzania testamentu nie występowały żadne zaburzenia świadomości, a testator jasno i wyraźnie zdaje sobie sprawę, że sporządza testament o określonej treści. Oświadczenie to jest swobodne, jeśli spadkodawca nie kieruje się motywami intelektualnymi lub pobudkami uczuciowymi mającymi charakter chorobliwy, nie pozostaje pod wpływem czyjejkolwiek sugestii i zachowuje wewnętrzne poczucie swobody postępowania. W niniejszej sprawie Sąd nie dopatrywał się braku świadomości i braku swobody testatorki przy formułowaniu swojej ostatniej woli.

Zgodnie z treścią art. 949 kc. spadkodawca może sporządzić testament w ten sposób, że napisze go w całości pismem ręcznym, podpisze i opatrzy datą. W niniejszej sprawie Sąd nie dopatrywał się naruszenia przepisów o formie testamentu skutkującego jego nieważnością. Spadkodawczyni sporządziła testament w całości pismem ręcznym, podpisała go i opatrzyła datą.

Uzupełnienie powyższego przepisu stanowią art. 959 i następne k.c., a w szczególności art. 961 k.c., w myśl którego, jeżeli spadkodawca przeznaczył oznaczonej osobie w testamencie poszczególne przedmioty majątkowe, które wyczerpują prawie cały spadek, osobę tę poczytuje się w razie wątpliwości nie za zapisobiercę, lecz za spadkobiercę

powołanego do całego spadku. Jeżeli takie rozrządzenie testamentowe zostało dokonane na rzecz kilku osób, osoby te poczytuje się w razie wątpliwości za powołane do całego spadku w częściach ułamkowych odpowiadających stosunkowi wartości przeznaczonych im przedmiotów.

Przy ocenie zaś, czy przedmiot przeznaczony w testamencie określonej osobie wyczerpuje prawie cały spadek, uwzględnieniu podlegają jedynie przedmioty (prawa) należące do spadkodawcy (w jego ocenie) w chwili sporządzenia testamentu (tak m.in. w postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2008 roku, w sprawie V CSK 378/07, LEX nr 515714 oraz z dnia 29 marca 2007 roku, w sprawie I CSK 3/07, LEX nr 253391).

W postanowieniu z dnia 3 listopada 2004 roku, w sprawie III CK 472/03, LEX nr 146714, Sąd Najwyższy wskazał, że ustawodawca, mając na uwadze motywacje działań osób sporządzających akt ostatniej woli, przyjął, że przeznaczenie określonej osobie przedmiotów majątkowych wyczerpujących prawie cały spadek jest przejawem woli uczynienia tej osoby swoim następcą prawnym pod tytułem ogólnym, a więc spadkobiercą. O tym, czy przedmioty przeznaczone w testamencie oznaczonej osobie wyczerpują prawie cały spadek, decyduje rzeczywiście porównanie ich wartości z wartością przedmiotów pominiętych. Jeżeli przedmioty majątkowe pominięte mają wartość znacznie większą w relacji do rzeczy i praw objętych testamentem, to wówczas stosowanie art. 961 k.c. jest wyłączone. Decyduje tu zobiektywizowana wartość gospodarza.

Reguła interpretacyjna zawarta w art. 961 k.c. wchodzi w grę tylko wówczas, gdy - jak wynika z tego przepisu - spadkobierca przeznaczył w testamencie oznaczonej osobie (osobom) poszczególne przedmioty majątkowe i zachodzi wątpliwość co do zakresu tego rozporządzenia (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 21 grudnia 2004 roku, w sprawie I CK 319/04, M.Prawn. 2008/2/103). Do reguł z art. 961 k.c. nie należy zatem sięgać, po pierwsze - gdy wola testatora (ustaloną przy zastosowaniu reguł z art. 948 k.c.) było ustanowienie zapisu (zapisów), po drugie zaś - gdy nie da się powiedzieć, iż wymienione przez spadkodawcę przedmioty wyczerpują prawie cały spadek (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 13 października 1995 roku, w sprawie II CKN 129/95).

Sąd orzekający w niniejszym składzie w pełni podziela przytoczone wyżej poglądy Sądu Najwyższego.

Mając na względzie powyższe reguły interpretacyjne testamentu, w niniejszej sprawie ustalenia wymagało, czy przedmiot, którym spadkodawca rozporządził w testamencie wyczerpywał prawie cały spadek. W tym miejscu podkreślić należy, że wnioskodawca i uczestnicy postępowania zgodni byli co do przedmiotów wchodzących w skład masy spadkowej oraz co do ich wartości.

Z treści testamentu wynika, że spadkodawczyni miała orientację co do stanu swojego majątku tyj, że posiada oprócz nieruchomości przy ul. (...), działkę, na której wykończenie powinny być wkładane dochody z Targowej. Ponadto spadkodawczyni w testamencie wskazała, że pozostałe dobra po równo zapisuje swoim ukochanym dzieciom.

Wobec powyższego, przy ocenie, czy majątek przeznaczony w testamencie notarialnym spadkodawczyni wyczerpuje prawie cały spadek, uwzględnić należało powyższe prawa majątkowe, które faktycznie jej przysługiwały, a których wartość nie była sporna pomiędzy wnioskodawcą i uczestniczkami. Zeznali oni, że wartość nieruchomości przy ul. (...) ustalono na 300 000 złotych, drugiej nieruchomości w udziale 1/2 zabudowanej w miejscowości G. przy ul. (...) o wartości 240 000,00zł Ponadto wnioskodawca i uczestniczka postępowania zgodnie przyznali, że spadkodawczyni posiadała środki finansowe.

Z powyższego wynika zatem, że wartość przedmiotu spadkowego, którym spadkodawca rozporządził w testamencie z dnia 9 sierpnia 1995r roku, wynosiła 300000 złotych, zaś wartość pozostałych praw majątkowych spadkodawcy nie odbiegała od wartości nieruchomości przy ul. (...) w W..

Na zakończenie dodać należy, że w testamencie z dnia 9 sierpnia 1995 roku spadkodawczyni użyła słowa „zapisuję”, co świadczy, iż jej wola było uczynienie zapisu na rzecz swojej córki a nie ustanowienie jej jedyną spadkobierczynią. Ponadto spadkodawczyni w testamencie pozostały majątek zapisała po równo swoim dzieciom. Sąd miała również na

uwadze zachowanie spadkodawczyni po sporządzeniu testamentu, tj. zawarcie z uczestniczka A. P. umowy darowizny dotyczącej nieruchomości położonej w W. przy ul. (...).

Zważywszy na powyższe, stwierdzić należało, że nie została spełniona przesłanka z art. 961 k.c., to jest że w przedmiotowym testamencie nie zostały przeznaczone przedmioty wyczerpujące prawie cały spadek. Przedmioty majątkowe pominięte przez spadkodawcę muszą mieć bowiem nie tylko wartość niższą niż wartość przedmiotów, które przeznaczono dla określonej osoby, ale wyraźna dysproporcja tych wartości musi być widoczna dla każdego, a wartość przedmiotów pominiętych musi być znikoma (por. uzasadnienie postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2005 roku, w sprawie III CK 298/04, LEX nr 149589).

Biorąc pod uwagę powyższe, uznać należy, że osoba wskazana w testamencie z dnia 9 sierpnia 1995 roku nie jest spadkobiercą testamentowym, gdyż został przyznany jej określony przedmiot (udział w prawie własności), nie wyczerpujący prawie całego spadku. Zawarte w testamencie oświadczenie spadkodawcy potraktować należało zatem jako zapis w rozumieniu art. 968 k.c., w tym w odniesieniu do spadkobierców ustawowych jako tzw. zapis naddziałowy.

W wypadku, gdy spadkodawca przeznaczył oznaczonej osobie w testamencie jedynie poszczególne przedmioty majątkowe i przedmioty te nie wyczerpują prawie całego spadku do jego dziedziczenia powołani są spadkobiercy ustawowi, którzy jedynie zobowiązani są do wydania zapisu osobie wskazanej w testamencie (tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 19 sierpnia 2009 roku, w sprawie III CSK 7/09, LEX nr 533130).

Mając na względzie powyższe ustalenia, na podstawie art. 926 § 2 k.c. i art. 931 § 1 k.c., Sąd stwierdził, że spadek po U. P. na podstawie ustawy nabyli jej synowie i córka po 1/3 części każde z nich.

Orzeczenie o kosztach Sąd oparł o treść art. 520 § 2 kpc, w myśl którego, Jeżeli jednak uczestnicy są w różnym stopniu zainteresowani w wyniku postępowania lub interesy ich są sprzeczne, sąd może stosunkowo rozdzielić obowiązek zwrotu kosztów lub włożyć go na jednego z uczestników w całości. To samo dotyczy zwrotu kosztów postępowania wyłożonych przez uczestników.

W niniejszym postępowaniu wnioskodawca kwestionował ważność testamentu, w związku z tym potrzebne było przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego psychiatry na okoliczność czy w dniu 9 sierpnia 1995r. spadkodawczyni znajdowała się w stanie pozwalającym na swobodne i świadome powzięcie decyzji i wyrażenie ostatniej woli. Sporządzania. W ocenie Sądu z uwagi na uznanie, że testament był ważny zasadnym było obciążenie, kosztami wydania opinii i uzyskania dokumentacji z (...) Wojewódzkiego Zespołu Publicznych Zakładów (...) w W. w łącznej wysokości 476 zł . Pozostałą, zaś kwotę 24 zł. z uiszczonej zaliczki Sąd polecił zwrócić na rzecz wnioskodawcy.